

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMICS

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOUR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2024 yil 4-son

Volume 10, Issue 4, 2024

**MEHNAT IQTISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 4-2024

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi,
49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog'lanish uchun telefonlar:

+998998818698

TOSHKENT-2024

Tahririyat Kengashi raisi:**(Chairman of the Editorial Board)**

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:**(Members of the Editorial Board)**

Toshqulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadiyevich, i.f.d., prof.
Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof.
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof.
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof.
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d., prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
Amirov Lochinbek Fayzullayevich, i.f.f.d., (PhD), dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.d., (DSc), dots.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:**(Community Council members)**

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federasiyasi)
Keynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muxarrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Veb-administrator (Web admin): Musayev Xurshid Sharifjonovich

+99899 881-86-98

ilmiymaktab@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

www.laboreconomics.uz

MUNDARIJA (CONTENTS)

MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI

S.B.G'oyipnazarov I.A.Bakiyeva S.M.Kurbanbayeva	<i>Change of professions and skills in the field of tourism under the influence of artificial intelligence.....</i>	6-19
S.S.Amirdjanova	<i>Приоритетные направления занятости населения и организационно-экономические механизмы его реализации.....</i>	20-33

INSON KAPITALI

A.B.Irmatova A.M.Saidahmadov	<i>Raqamli iqtisodiyotda inson kapitalini rivojlantirishda o'qitish tizimi</i>	34-50
F.O.Odilova	<i>Касб-хунар таълими битирувчиларининг касбий кўникмаларини оширишга таъсир кўрсатувчи омиллар</i>	51-60
T.N.Azimov	<i>Роль высшего образования в обеспечении устойчивого роста человеческого капитала</i>	61-78
T.B.Shomurodov	<i>Oziq ovqat xavfsizligini ta'minlashning inson kapitalini rivojlanishiga ta'sirini baholash</i>	79-86

INSON TARAQQIYOTI

Sh.D.Akishova	<i>O'zbekistonda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali moliyaviy salohiyatni oshirishning zamonaviy holati.....</i>	87-93
X.X.Yaxshimuratova	<i>Mamlakat aholisining turmush farovonligini oshirishda iste'mol kreditlarining ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan obyektiv zarurligi.....</i>	94-100
Z.K.Murtozayeva	<i>The role of public procurement in the project financing system formed on the basis of public opinion in the Republic of Uzbekistan.....</i>	101-109
Ch.O'.Ro'zimurodova	<i>Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish: zamonaviy tendensiyalar va asosiy o'zgarishlar.....</i>	110-120
T.B.Shomurodov	<i>O'zbekistonda aholi daromadlarining oziq-ovqat xavfsizligiga ta'sirini baholashning metodologiyasini takomillashtirish.....</i>	121-130

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH

O.A.Norboyev	<i>Мулкий муносабатлар механизми такомиллаштириш.....</i>	131-141
---------------------	---	---------

T.B.Shomurodov	<i>Daromad tengsizligining oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri: rivojlanayotgan mamlakatlar misolida.....</i>	142-150
MIGRATSIYA		
Z.T.Jumanova	<i>Turizm sohasi faoliyatini statistik tahlil qilish.....</i>	151-161
INSON RESURLARINI BOSHQARISH		
M.F.Abdumannofova	<i>Inson resurslarini boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning tendensiyalari</i>	162-171
G.R.Kuziyeva	<i>Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda ishchi kuchi samaradorligini oshirishda innovatsiyalarning ta'sirini baholash</i>	172-180
G.R.Kuziyeva	<i>Ishlab chiqarishda innovatsiyalarning joriy etilishining ishchi kuchi samaradorligiga ta'sirini baholash</i>	181-188
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH		
S.K.Mansurov	<i>Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda tovarlar eksportining o'рни va ahamiyati</i>	189-203
S.U.Ismailova	<i>Роль цифровых маркетинговых стратегий в обеспечении устойчивого экономического роста в цифровой экономике</i>	204-213
Sh.Sh.Atadjanova	<i>Turistik destinatsiya raqobatbardoshligini oshirish orqali mintaqada turizmni barqaror rivojlantirish</i>	214-221
D.B.Fayziyeva	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxonalarning samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish</i>	222-232
Sh.U.Karimova	<i>Mintaqada turizmni rivojlantirishda turistik resurslardan unumli foydalanish</i>	233-238
G.R.Kuziyeva	<i>O'zbekistonda innovatsiyalarning yapli ichki mahsulotni diversifikatsilayalashdagi rolini baholash...</i>	239-247
Sh.S.Sayfutdinov D.T.Alijonova	<i>Hududiy turizm bozorini barqaror rivojlanishining nazariy asoslari</i>	248-254
GENDER TENGLIGI		
B.A.Xonturayev	<i>Ta'lim institutlarini jamiyatga ta'sirini gender indekslari asosida baholash</i>	255-270

MUNOSIB MEHNAT

S.B.G'oyipnazarov

*Barriers to the adoption of Industry 4.0 technologies in
the practice of occupational safety and health of smes...*

271-281

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

ISHLAB CHIQUARISHDA INNOVATSIYALARNING JORIY ETILISHINING ISHCHI KUCHI SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH

Kuziyeva Gulnoza Rashidovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Iqtisodiyot nazariyasi kafedrası katta o'qituvchisi

e-mail: g.kuziyeva@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqola ishlab chiqarish jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etishning ishchi kuchi samaradorligiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Ishlab chiqarishda innovatsiyalarni tatbiq etish zamonaviy iqtisodiyotning asosiy omillaridan biri hisoblanadi, chunki bu jarayon mehnat unumdorligini oshiradi, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi va raqobatbardoshlikni kuchaytiradi.

Tadqiqotda ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, sanoat robototexnikasi va raqamli texnologiyalarni joriy qilish natijasida ishchi kuchining samaradorligi qanday o'zgarganligi tahlil qilingan. Shuningdek, innovatsiyalarning mehnat bozori, malaka talablariga va yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlariga ta'siri ko'rib chiqilgan.

Maqolada empirik ma'lumotlar va statistik ko'rsatkichlar asosida innovatsiyalarni joriy qilishning ijobiy va salbiy ta'sirlari muhokama qilinadi. Jumladan, innovatsiyalar natijasida ishlab chiqarish xarajatlarining qisqarishi, ishlab chiqarish hajmining oshishi va mahsulot sifatining yaxshilanishi keltirilgan. Shu bilan birga, yangi texnologiyalarga moslashish uchun ishchi kuchining qayta tayyorlanishi va yuqori malaka talab qiladigan yangi sohalarining rivojlanishi zarurligi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, robototexnika, innovatsiya, resurs

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ИННОВАЦИЙ В ПРОИЗВОДСТВЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТРУДОВОЙ СИЛЫ

Кузиева Гульноза Рашидовна

Ташкентский государственный экономический университет

Старший преподаватель кафедры экономической теории

Аннотация. Данная статья посвящена изучению влияния внедрения инновационных технологий в производственные процессы на продуктивность рабочей силы. Внедрение инноваций в производство рассматривается как один из ключевых факторов современной экономики, поскольку этот процесс повышает производительность труда, обеспечивает эффективное использование ресурсов и укрепляет конкурентоспособность.

В исследовании анализируется, как изменилась продуктивность рабочей силы в результате автоматизации производственных процессов, внедрения искусственного интеллекта, промышленных роботов и цифровых технологий. Кроме того, рассматривается влияние инноваций на рынок труда, требования к квалификации и возможности создания новых рабочих мест.

В статье обсуждаются как положительные, так и отрицательные последствия внедрения инноваций на основе эмпирических данных и статистических показателей. В частности, подчеркивается сокращение производственных издержек, увеличение объемов производства и повышение качества продукции благодаря инновациям. В то же время акцентируется необходимость переподготовки рабочей силы для адаптации к новым технологиям и развития новых отраслей, требующих высокой квалификации.

Ключевые слова: автоматизация, искусственный интеллект, робототехника, инновации, ресурсы

EVALUATION OF THE IMPACT OF INNOVATIONS IN PRODUCTION ON WORKFORCE EFFICIENCY

Kuziyeva Gulnoza Rashidovna

Tashkent State University of Economics

Senior Lecturer, Department of Economic Theory

Abstract. This article is dedicated to studying the impact of introducing innovative technologies into production processes on workforce productivity. Implementing innovations in production is considered one of the key factors of the modern economy, as this process enhances labor productivity, ensures efficient resource utilization, and strengthens competitiveness.

The research analyzes how workforce productivity has changed as a result of the automation of production processes, the introduction of artificial intelligence, industrial robotics, and digital technologies. Additionally, the influence of innovations on the labor market, qualification requirements, and opportunities for creating new jobs is examined.

The article discusses the positive and negative impacts of implementing innovations based on empirical data and statistical indicators. Specifically, it highlights the reduction in production costs, the increase in production volumes, and the improvement in product quality resulting from innovations. At the same time, it emphasizes the necessity of retraining the workforce to adapt to new technologies and the development of new sectors requiring high-level qualifications.

Keywords: automation, artificial intelligence, robotics, innovation, resources

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Innovatsion yondashuvlar nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga, balki ishchi kuchi malakasini rivojlantirish, yangi texnologiyalarga moslashish qobiliyatini shakllantirish va mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 5 oktyabrda qabul qilingan "Iqtisodiyotni raqamlashtirish va innovatsion rivojlantirishni jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-6079-son qarorida iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish va ishlab chiqarishda yuqori texnologik yechimlarni qo'llash masalalari ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Ushbu hujjatda ta'kidlanganidek, innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshirish, energiya tejamkor texnologiyalarni rivojlantirish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarish uchun muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, "2022–2026 yillarda Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi"da

innovatsiyalarni kengaytirish va ishlab chiqarishning texnologik yangilanishini ta'minlash masalalari dolzarb vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Ushbu maqolada innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga tatbiq etishning ishchi kuchi samaradorligiga ta'siri chuqur o'rganiladi. Ayniqsa, avtomatlashtirish, robototexnika va raqamli tizimlarning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri va bu jarayonning mehnat bozori hamda ishchi kuchi malakasiga bo'lgan talablariga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Shu orqali innovatsion texnologiyalarning iqtisodiy o'sishdagi o'rni va ahamiyatiga batafsil yondashuv taqdim etiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarni joriy etishning ishchi kuchi samaradorligiga ta'siri masalasi zamonaviy iqtisodiyotda dolzarb mavzular qatoriga kiradi. So'nggi yillarda bu sohada ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borilib, muhim natijalar e'lon qilindi. Ushbu adabiyot tahlilida 2021-2022 yillarda nashr etilgan eng so'nggi ilmiy maqolalar, hisobotlar va xalqaro tashkilotlarning ma'lumotlariga asoslaniladi.

WEF tomonidan taqdim etilgan "Future of Jobs Report"da ishlab chiqarishda avtomatlashtirish va sun'iy intellektning joriy etilishi natijasida ishchi kuchi samaradorligidagi sezilarli o'zgarishlar qayd etilgan. Ushbu hisobotda robototexnika va avtomatlashtirishdan foydalanishning ijobiy ta'siri, jumladan, ishlab chiqarish unumdorligini 25-30% gacha oshirish imkoniyati ko'rsatib o'tilgan. Biroq, bu jarayon mehnat bozori uchun yangi malaka talablarini shakllantirish zaruriyatini ham yuzaga keltiradi.

Jahon Bankining ushbu tadqiqotida ishlab chiqarishda raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali resurslarni tejamkorlik bilan boshqarish va ishchi kuchi samaradorligini oshirish bo'yicha ilg'or yondashuvlar yoritilgan. Hisobotda keltirilishicha, innovatsiyalarni tatbiq etish tufayli ishlab chiqarish jarayonlarining 40% dan ortig'i avtomatlashtirilishi mumkin, bu esa ishchi kuchining roli va vazifalarini tubdan o'zgartiradi.

McKinsey'ning "Automation and the Workforce of the Future" nomli tadqiqotida ishlab chiqarishdagi avtomatlashtirish va sun'iy intellektning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri keng ko'lamda tahlil qilingan. Ushbu tadqiqotda ishlab chiqarishda qo'llanilgan innovatsion texnologiyalar yordamida mahsulot sifatini oshirish va xarajatlarni qisqartirish imkoniyatlari ta'kidlanadi. Shu bilan birga, avtomatlashtirish natijasida past malakali ish o'rinlarining qisqarishi ehtimoli ham ko'rsatilgan.

"2022-2026 yillarda Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi"da innovatsiyalar va texnologik rivojlanishni ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Mazkur strategiyada ishlab chiqarishni raqamlashtirish va yangi texnologiyalarga asoslangan sanoatni

rivojlantirish orqali ishchi kuchi samaradorligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'zda tutilgan.

Xalqaro Mehnat Tashkiloti tomonidan e'lon qilingan hisobotlarda ishlab chiqarishda innovatsiyalarning ta'siri global miqyosda o'rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, yangi texnologiyalarni joriy etish nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki yangi ish o'rinlarini yaratishga ham yordam beradi. Ammo bu jarayon yangi kasbiy malakalarga ehtiyojni orttiradi va malakasiz ishchilar uchun murakkabliklar tug'diradi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish ishchi kuchi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ammo bu jarayon mehnat bozorida yangi malaka talablarini keltirib chiqaradi va ishchi kuchini qayta tayyorlash bo'yicha muhim vazifalarni belgilaydi. Zamonaviy ishlab chiqarish tizimlarida innovatsiyalar samaradorlikni oshirishning asosiy drayveri hisoblanadi va bu sohada davomiy tadqiqotlar olib borish zarurati mavjud.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot ishlab chiqarishda innovatsiyalarning ishchi kuchi samaradorligiga ta'sirini baholash maqsadida, ilmiy tadqiqotlarning turli metodologik yondashuvlarini birlashtirgan holda amalga oshiriladi. Tadqiqotda sifat va miqdoriy yondashuvlar qo'llanilib, empirik va nazariy tahlil usullari birgalikda ishlatiladi.

Tadqiqot natijalari asosida innovatsiyalarni ishlab chiqarishga joriy etishning ijobiy va salbiy ta'sirlari umumlashtirilib, mehnat unumdorligini oshirish va yangi texnologiyalarni samarali joriy qilish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Shu bilan birga, mehnat bozori uchun o'qitish va qayta tayyorlash dasturlarini ishlab chiqish zarurligi qayd etiladi.

Ushbu metodologiya innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga tatbiq etishning samaradorligi bo'yicha chuqur va amaliy natijalar olishga xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar

Ushbu tadqiqotda ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarni joriy etishning ishchi kuchi samaradorligiga ta'siri bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilindi. Quyida ushbu maqsadga xizmat qiluvchi statistik jadval va uning asosida olib borilgan tahlillar taqdim etiladi.

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, innovatsion texnologiyalarni yuqori darajada joriy etgan mamlakatlarda ishchi kuchining samaradorligi sezilarli darajada yuqori. Masalan, AQShda innovatsion texnologiyalarni qo'llash darajasi 90% bo'lib, ishchi kuchi samaradorligi 74.2 AQSh dollari/soatni tashkil qiladi. Germaniya va Janubiy Koreyada ham xuddi shunday yuqori natijalar kuzatiladi. Bu innovatsiyalarni samaradorlikka bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Avtomatlashtirish ulushi yuqori bo'lgan mamlakatlarda ishchi kuchining samaradorligi oshgani kuzatiladi. Misol uchun, Janubiy Koreyada

avtomatlashtirish ulushi 65% ni tashkil etib, bu mamlakatda soatiga 71.1 AQSh dollari miqdorida samaradorlik qayd etilgan. Biroq, avtomatlashtirish ishchilar uchun yangi malaka talablarini shakllantiradi, past malakali ishchilar uchun esa ish imkoniyatlari qisqarishi ehtimoli yuqori bo‘ladi.

1-jadval

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish va samaradorlik o‘rtasidagi bog‘liqlik

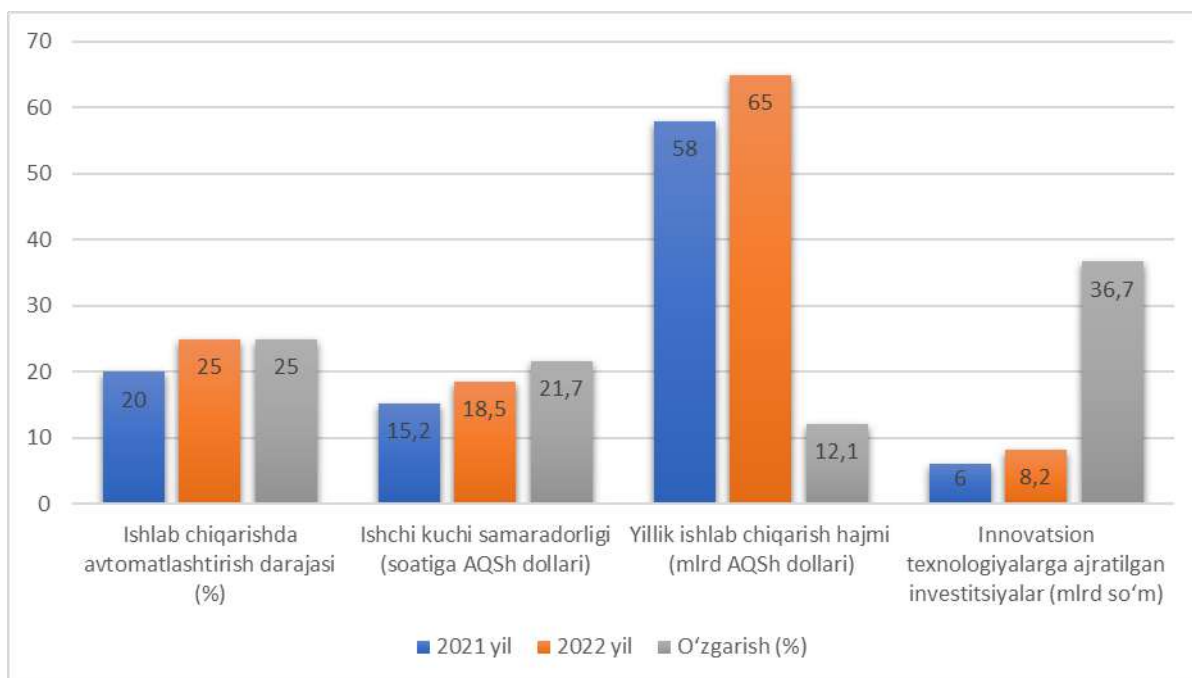
Mamlakat	Innovatsion texnologiyalarni joriy etish darajasi (%)	Ishchi kuchi samaradorligi (soatiga AQSh dollari)	Ishsizlik darajasi (%)	Avtomatlashtirish ulushi (%)
Germaniya	85	68.5	3.2	55
AQSh	90	74.2	3.6	60
Janubiy Koreya	88	71.1	4.0	65
Hindiston	35	15.7	7.3	20
O‘zbekiston	42	18.5	8.2	25

Rivojlanayotgan mamlakatlarda, jumladan, Hindiston va O‘zbekistonda innovatsiyalarni qo‘llash darajasi nisbatan pastligicha qolmoqda. Hindistonda ishchi kuchi samaradorligi atigi 15.7 AQSh dollari/soatni tashkil etsa, bu ko‘rsatkich O‘zbekistonda 18.5 AQSh dollari/soatga teng. Ushbu mamlakatlarda innovatsiyalarni joriy etish imkoniyatlarini kengaytirish zarur.

Innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish ishsizlik darajasini qisqartirish imkoniyatini beradi. Misol uchun, Germaniya va AQShda ishsizlik darajasi mos ravishda 3.2% va 3.6% ni tashkil etib, bu mamlakatlarda innovatsion texnologiyalar keng miqyosda qo‘llaniladi. Biroq, bu yangi texnologiyalarni qo‘llash jarayonida ishchilarning malakasini oshirishni talab qiladi.

Innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga tatbiq etish samaradorlikni oshirishning asosiy omili hisoblanadi. Yuqori texnologiyalardan foydalanish nafaqat ishlab chiqarish hajmini ko‘paytiradi, balki iqtisodiy o‘sishga ham hissa qo‘shadi. Avtomatlashtirish va robototexnika yuqori samaradorlikni ta‘minlasada, bu jarayon malaka oshirish va qayta tayyorlash dasturlarini joriy qilishni talab qiladi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda innovatsiyalarni kengroq tatbiq etish uchun iqtisodiy va texnologik infratuzilmani rivojlantirish lozim. Yuqoridagi statistik ma‘lumotlar va tahlillar asosida ishlab chiqarishda innovatsiyalarni keng joriy qilish orqali ishchi kuchi samaradorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

O‘zbekistonda ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish ishchi kuchi samaradorligiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Quyida O‘zbekiston iqtisodiyoti va ishlab chiqarish sohasidagi 2021–2022 yillarga oid statistik ma‘lumotlar asosida tahlil o‘tkaziladi.

1-rasm. O'zbekistonda ishlab chiqarishda innovatsiyalar va samaradorlik ko'rsatkichlari

2021 yilda ishlab chiqarishda avtomatlashtirish darajasi 20% ni tashkil qilgan bo'lsa, 2022 yilda bu ko'rsatkich 25% gacha o'sdi. Ushbu o'sish ishchi kuchi samaradorligiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Samaradorlik 21.7% ga oshib, 18.5 AQSh dollariga yetdi. Bu innovatsion texnologiyalarni kengroq tatbiq etish natijasida amalga oshdi.

Innovatsiyalarga ajratilgan investitsiyalar 2021 yilda innovatsion texnologiyalarga 6 trillion so'm mablag' ajratilgan bo'lsa, 2022 yilda bu ko'rsatkich 8.2 trillion so'mga yetdi. Innovatsiyalarga investitsiya hajmining 36.7% ga oshishi ishlab chiqarish hajmining 12.1% ga o'sishiga olib keldi.

Ishlab chiqarish hajmining o'sishi yillik ishlab chiqarish hajmi 2022 yilda 65 milliard AQSh dollarini tashkil etdi, bu 2021 yilga nisbatan 12.1% ga ko'pdir. Ushbu o'sish yangi texnologiyalarni tatbiq etish va ishlab chiqarish jarayonlarining avtomatlashtirilishi natijasida erishilgan.

Mehnat bandligi darajasi 2021 yilda O'zbekistonda mehnat bilan bandlik darajasi 93.8% bo'lgan bo'lsa, 2022 yilda bu ko'rsatkich 94.1% ga oshdi. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish yangi ish o'rinlari yaratishga xizmat qildi va bandlik darajasini yaxshilashga yordam berdi.

Ishchi kuchi samaradorligi ishchi kuchi samaradorligining oshishi innovatsion texnologiyalarning ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llanilishi bilan izohlanadi. Xususan, ishlab chiqarishdagi avtomatlashtirish va robototexnika qo'llanilishi natijasida vaqt birligi uchun ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi oshdi.

O'zbekistonda innovatsiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshirishning muhim omiliga aylangan. Innovatsion texnologiyalarni rivojlantirishga qaratilgan davlat investitsiyalari va dasturlar ishlab chiqarish jarayonlarining avtomatlashtirilishiga yordam berdi. Innovatsiyalar tufayli ishchi kuchining samaradorligi sezilarli darajada oshdi, bu esa O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Yana-da yuqori samaradorlikka erishish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etishni kengaytirish va ishchi kuchining malakasini oshirish zarur.

Mazkur tahlillar O'zbekistonda ishlab chiqarishda innovatsiyalarning ijobiy ta'sirini ko'rsatadi va ushbu sohani rivojlantirishning dolzarbligini tasdiqlaydi.

Xulosa

Ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish ishchi kuchi samaradorligini oshirishda va iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotda innovatsion texnologiyalar va avtomatlashtirish darajasining ishchi kuchi samaradorligiga ta'siri tahlil qilindi va quyidagi xulosalar chiqarildi:

Innovatsion texnologiyalarni joriy qilish ishlab chiqarish jarayonlarining samaradorligini oshiradi. Bu, o'z navbatida, vaqt birligi uchun ko'proq mahsulot ishlab chiqarish imkoniyatini yaratadi. O'zbekistonda innovatsiyalarni kengaytirish bilan ishchi kuchi samaradorligi 2021–2022 yillarda 21.7% ga oshgani kuzatildi.

Innovatsion texnologiyalarga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy samaradorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Bu jarayon ishlab chiqarish hajmining o'sishini ta'minladi va iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirdi.

Avtomatlashtirish va yangi texnologiyalarning keng joriy qilinishi yangi malakali ish kuchiga ehtiyojni oshirdi. Bu esa ta'lim tizimini innovatsion rivojlanish talablari bilan uyg'unlashtirish zaruriyatini ta'kidlaydi.

Innovatsion rivojlanish davlat dasturlari va strategik qarorlar orqali qo'llab-quvvatlanishi kerak. Texnologiyalarni mahalliyashtirish va kadrlar salohiyatini oshirish orqali samaradorlikni yanada ko'tarish imkoniyatlari mavjud. Innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqarishga kengroq joriy qilish uchun xususiy sektorni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash muhim. Texnologiyalarni joriy etish bilan birga, ishchi kuchining malakasini oshirishga qaratilgan maxsus dasturlarni kengaytirish zarur. Iqtisodiyotning turli sohalarida innovatsion yechimlarni joriy etish va ular orqali global bozorda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishga yo'naltirilgan strategiyalarni amalga oshirish lozim.

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ishlab chiqarishda innovatsion texnologiyalarni joriy etish O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va ishchi kuchi samaradorligini oshirishda asosiy yo'nalishlardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 10 maydagi “Innovatsion rivojlanishni qo'llab-quvvatlash va milliy texnologiyalarni keng joriy etish to'g'risida”gi PQ-1081-sonli Qarori. <https://lex.uz/docs/5798745>
2. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. "Iqtisodiy ko'rsatkichlar statistik byulleteni, 2022-yil." <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika>
3. World Bank Group (2022). *"The Impact of Innovation on Labor Productivity in Emerging Economies."* <https://www.worldbank.org>
4. International Labour Organization (ILO). *"Automation, Innovation, and Labour Market Dynamics in Central Asia."* <https://www.ilo.org>
5. OECD (2022). "Technology Adoption and Workforce Productivity: Global Insights." <https://www.oecd.org>
6. The Global Innovation Index Report (2022). *"Innovation as a Driver of Productivity Growth."* <https://www.globalinnovationindex.org>
7. O'zbekiston Innovatsion rivojlanish vazirligi. “Innovatsion dasturlar va ularning iqtisodiyotga ta'siri, 2022 yilgi hisobot.” <https://mininnovation.uz/uz>

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz